

ÁCS KÁROLY HETVENÖT ÉVES

HÉT ÉS FÉL VERS

ÁCS KÁROLY

75. születésnapomra

ÉBREDÉS

Úgy aludtam el:
készültél valahova.
Félálomban sokáig hallgattam
cipősarkaid – finom, kis kalapácsok –
szapora kopogását.
Arra ébredtem, hogy már elmentél.
Sokáig mozdulni se bírtam
(esetlen Gulliver):
ágyamhoz szögezett a csend
sűrű pókhálófonala.

(Köln, 2003. február 25.)

VERS ÉS MADÁRDAL

minden nap megvívni
csatánkat
s kimenteni egy szót
egy dallamot
egy madárdalt:
hátha megmarad
hátha feltámad . . .

(2003. március 9.)

HAJNALI ÜZENET

Üzen a tavasz:
 Most ne légy ravasz,
 És ne légy gonosz;
 Ne ossz most: szorozz!

(2003. március 28.)

BÁCSKAIASAN

Az én szívem
 ÁRA dobog,
 a tied meg
 AMÁRA.
 Nem is tudom,
 hogy akasszuk
 ugyanÁRA a fára . . .

(2003. március 30.)

EGY ÉLETRE ÖSSZEKÖTVE

Amíg el nem felejtődik egészen,
 írjuk ide, feketével fehéren:
 senkinek se vagy *ennyit* az eszében.
 De jegyezzük azt is mellé szerényen:
 senkinek se vagyok *így* a bögyében.
 Kvittek vagyunk? Cserélhetünk? Nem éppen . . .

(Köln, 2003. április 23.)

EGY NASTASIJEVIĆ-MOTÍVUMRA ÉS RÉGI FORDÍTÁSÁRA

*A csillagokban szebben hangzana
 mit fájdalommal dadogtat a ma
 (1948)*

A fájdalommal kibékül a ma
 S a dadogásból kiszikrázik a csillag

(2003. május 3., a St. Agatha-kórház intenzív osztályán)

AJÁNLÁS

Mivel énrám már senki sem tart igényt,
így hát ezennel *magamat* ajánlom!

(Köln, 2003. május 6., St. Agatha-kórház)

IDILL

(alterego III)

Az öregúr kísétál a parkba
a vén csavargó kikecmereg gönceiből
az öregúr jóízűen nyújtózik
a vén csavargó fájó derekát tapogatja
az öregúr füttyörészik
a vén csavargó nyögdéccsel
az öregúr kiválaszt egy jó padot a hűvösben
a vén csavargó leroskad a legelső padra
az öregúr a gyerekkorára gondol
a vén csavargó semmire sem gondol
az öregúr nyála kicsordul
a vén csavargó nyelni próbál de nincs nyála
az öregúr feje hirtelen félrebillen
a vén csavargó odarohan föltámoogatja
az öregúr a vén csavargó
a vén csavargó az öregúr.

(Köln, 2003. július 15.)

JÓZANODVA

PAP JÓZSEF

Köszöntöm a 75 éves Ács Károlyt

Cserélődik, lép a világ,
S embere vált hitet, hazát,
Hogy el ne tapossák.

*Erősfogú*d immáron csak
Fogatlanul *roppantalak* –
A 75 évest!

Elpanaszlom sérelmeid,
Felsorolom érdemeid,
Ha netalán mégis . . .

Dacos voltál, perlekedtél,
Kuszaságban rendet tettél:
Szigorú vers lettél.

S vagy-e még, ha nem olvasnak,
Ha csak kirakatba raknak?
Ha csak mutogatnak.

Kik értettek, cserbenhagytak,
Kikhez szólnál, nem olvasnak:
„Divatja-múlt” lettél.

Hátad mögött összesúgnak:
„Ósdik igéi az úrnak –
Ülne inkább veszteg!”

Lapoznák fel *ÖSSZESEDET*,
Másképp ejtenék ki neved,
S föllobogtatnának!

Mégse csüggedsz: zsák a feltját,
Költemény az olvasóját
Megtalálja. Meg ám!

LEVÉL KÖLNBE ÁCS KÁROLYHOZ

KALAPIS ZOLTÁN

Kedves (egykor valódi, most virtuális) szomszéd,

jó egészséget, tűrhetőbb öregkort kívánva köszöntelek 75. születésnapodon. Ráadásul még azt is hozzátehetném, hogy legyél továbbra is ifjú (a szívedben), vidám és bohó, de egy ilyen óhaj egy azonos korú „sorstárstól”, még ha iróniával is mondja, magyarázatra szorul. Már hallom is az epés megjegyzéseket: „Két bohó? Két bohóc!”

Szomorú, hogy ebben a rosszmájúskodó meglátásban némi igazság is van: olykor tényleg harlekinnek, pojják módjára léptünk a porondra, s ott, ha kellett, orra buktunk, hagytuk, hogy felpofozzanak bennünket, s arcunkat szappanhabbal maszatolják be, miközben a közönség jót röhögött rajtunk.

Én ezzel valahogy így vagyok. És Te?

Tőlem, a sült realitástól, a riportpróza művelőjétől persze nem várhatod el (nem hiszem, hogy egy ilyen kívánság bármikor is megfordulna a fejedben), hogy költészetedet, életművedet méltassam, ez tényleg nem az én asztalom. Meg aztán, szavaid után ítélve, ezt, látszólag, most már másoktól sem igényeled. Legutóbbi leveledben reményvesztetten írod, hogy „. . . minnek is nekünk, múlt századi mumusoknak, hogy ünnepel tessük magunkat kényszeredetten, hisz igazából senkinek sem kellünk!”

Rezignált soraid mélyéből azonban én mégis azt hallom ki, hogy ezúttal is többet vártál, egy kicsit nagyobb elismerést reméltél kortársaidtól, a kritikusoktól, a kiadótól, az egész itteni leszegényedett, elsor-

vadt irodalmi élettől (ahol most már „75–80 évesek is futják a pástot”), esetleg valami életműdíjat a „szomszédos hazától”, amely azonban korábban sem volt bőkezű sem veled, sem másokkal, viszont a hazai „osztogatókkal” nem lehetsz elégedetlen: nagyvonalúak és gálánsak voltak.

Ezek helyett most „csak” az egykori szomszéd (rendhagyó) levele fut be, aki időközben barátta lépett elő, mivelhogy folyóirat-küldeményeivel, újságkivágások postázásával, meg ritka, de hosszú magánleveleivel igyekszik enyhíteni kölni magányodat. Ez olyan civakodó korespondencia, öreges perlekedés, amely hol patáliába, hol égi háborúba torkoll, rendszerint semmiség miatt.

Az év első felében a kórházi ágyból köszöntöttél abból az alkalomból, hogy betöltöttem a hetvenötödiket. „Hogy a születésnapig rigmus sem maradjon el, ide írok nem is egyet, de hármat” – írod. Az egyikben, a *Bácskaiasanban*, találóan jellemezted kapcsolatunkat („Az én szívem / ÁRA dobog, / a tied meg / AMÁRA), a másikban, a *Hajnali üzenetben*, arra intesz, hogy „ne ossz most: szorozz”.

Na nézd csak, gondoltam akkor, a kedves szomszéd Debreczeni József nyomdokain jár, aki annak idején, a hatvanas években – nem tudom, emlékszik-e erre valaki – heti rendszerességgel írta bökverseit a *Magyar Szóban*. Hol csacska csacsiságok, hol vitriolos gúnyversek voltak ezek.

Most viszont azt látom, hogy a három közül kettőt beillesztettél abba a csokorba (*Hét és fél vers* címmel), amelyet a *Híd* szeptemberi számába szántál 75. születésnapod alkalmából.

Hát akkor most kié ez a két kádencia, az enyém vagy a Tiéd? Persze, hogy a szerzőé, azt csinál vele, amit jónak lát. Én legfeljebb kesereghetek: oda a születésnap ajándék!

Most látom csak, milyen útra tévedtem: még majd összezördülök a szomszédoddal két csasztuska miatt. Hogy könnyebbítsek magamon, áttérek a többes számra: két összeférhetetlen vénember, két akasztófavirág!

De miért legyünk mi különbek őseinknél, akik ugyancsak külön utakon jártak. A Tiéd, az erdélyi unitáriusok, a Szentháromság dogmáját megtagadva, csak az egyszemélyű Istent ismerték el, az enyéim viszont, a Bánátban letelepedett katolikus bolgárok, a paulicsánok, nagy elsi-

geteltségükben, Szent Pál leveleiben találták meg hitük értelmét, innen a nevük is (Paulus).

Mostanában – ezzel még nem „dicsekedtem” –, azzal a gondolattal játszadozom, hogy verseidnek cizelláltságát, a művességedet mintha neved is visszatükrözné – az örökölt is (Kovács), a választott is (Ács) – azaz rokonságot keresek abban, ami nehezen rokonítható: a poézis és a kétkezi munka között.

Nem azt akarom mondani, hogy Te szakképzett iparos vagy, mint ahogyan nehezen tudnád elképzelni bőrköténnyel a derekadon vagy ácsplajbással, szekerce alakú ácsfejszével a kezekben. Csak azt próbálom valahogy eldadogni, hogy a született költő, mint amilyen Te is vagy, olyan gonddal rakja rendbe szavait, mint ahogy azt egy ács teszi a tetőfedő fenyőlapokkal, vagy olyan odaadással kovácsolja mondatait, vesszorait, mint ahogy azt a vasműves teszi egy ékes lépcsőráccsal, egy kovácsolt díszkapuval.

Egy zsidófalusi templomtorony látványa, egy vaskorlát ornamentikája vagy egy veretes vers élménye akár azonos is lehet: a szépség, az alkotókedv diadalát hirdeti. Már ezért is teljes tisztelet az ácsoknak és az Ácsnak, a kovácsoknak és a Kovácsnak, a költőknek és a Költőnek. (Csak zárójelben jegyzem meg: nekem az anyakönyvben bejegyzett Karlo Kovač, vagy a német igazolványban feltüntetett Karl Kowatsch ilyen gondolatokat nem vált ki, esetleg másféléket.

A legelején túrhető öregkort kívántam Neked. Persze az öregség ellen nincs orvosság, valahogy el kell viselni, ha szerencsénk van, akkor kevesebb nyavalyával. Egy vén csont gondjai törnek elő egyik legújabb versedből is, ezekből a szösszenetekből egyre több van leveleidben. Az *Idill* című költeményedről beszélek, amely valójában a *Magyar Szóban* megjelent *Alteregő* ciklus harmadik darabja. Ez most szintén helyet kapott válogatásodban: egy öregúr – a költő – hasonmását ismeri fel egy vén csavargóban („az öregúr jóízűen nyújtózik / a vén csavargó fájó derekát tapogatja / az öregúr fütyörészik / a vén csavargó nyögdécsel”).

Megismétlem jókívánságomat: túrhető öregkort kívánok Neked 75. születésnapod alkalmából (Szabadka, 1928. szeptember 8.), még azt is megkísérlem, hogy vigasztaljalak nagy elhagyatottságodban: 1985 óta, amikor megjelentek pályáösszegező összes verseid, két újabb kötettel

jelentkeztél (*Ráklépcsben, 1955; Az anyag panasza, 1999*), de jön egy harmadik is, a születésnap (*Megszólítások, 2003?*).

Ne legyél tehát annyira elégedetlen önmagaddal és a világgal, de a „vajdasági céhbel” sem, amelyből önszántadból kiléptél, „felejtett árva” lettél.

Legyél inkább jóízűen nyújtózkodó, füttyörésző öregúr, ha van erőd hozzá. S a kriptakulcsot se keresd, talán van még néhány évünk . . .

Bevallom, a világgal én sem tudok mit kezdeni (elfogadom olyannak, amilyen) s arra sem vállalkozom, hogy megmentselek Önmagadtól. Túl nagy falat ez, alighanem a Te torkodon is elakadt . . .